

άνθρωπο, πρέπει δέβαια να κρατούσαν και στον ἐκρηκτικό τους τρόπο, και για τοῦτο ἴσα ἴσα ὁ Λόχος τῆς τραγωδίας παρουσιαζότανε, ὄχι πρόχειρος και πεζός, μὰ με τὸ ἰδιαίτερο γόρεμα τοῦ μέτρου και τοῦ σίχου φροντισμένος. Τῆς τέτοιας μετρομέτης και ψυχολογικά ρυθμισμένης ἀπαγγελίας ἡ ἐξαγωγή, θὰ ἔφερνε στὸ τελευταῖο σκηρικὸ φανέρωμα τοῦ ἔργου τοῦ Σοφοκλῆ, τ' ἀποτέλεσμα τῆς καθαρῆς προφορᾶς, σὰν πρῶτο και κύριο καλλιτεχνικὸ μέτρο τῆς ἐπιτυχίας.

Ἄν ἡ τραγωδία στὰ παλιὰ ἐκεῖνα χρόνια, ἔγταση σὲ ἀμήμητο μεγαλεῖο, λίγο δὲ συντέλεσε ἡ λαϊκότητα τοῦ θεάτρου τῆς ἀρχαίας Ἀθήρας, κ' ἡ τέλεια ἀνταπόκρισή του στὴ θαθεῖα και πλατεῖα αἰσθητικότητι τῆς ἀπλῆς ψυχῆς ἐνὸς δόξαρου λαοῦ. Κ' εἶσι τὸ δῶμα σὰν ἀνώτερης κοινωνικῆς ἀνάγκης ἀνάθεμα, ἔκλεισε μέσα του τὴν προῆ τῆς τραγῆς ἐποχῆς του, και παρὰδωσε τὴν οὐσία της ὁλόκληρὴ στὴν αἰωνιότητα. Τὸ μεγάλο αὐτὸ πολιτιστικὸ παρὰδειγμα, ποὺ δώσανε με τὴν τέχνη τοῦ τραγικοῦ λόγου οἱ παλιοὶ Ἕλληνες, ἀδασίλευτο γεμίζει ὅλους τοὺς καιροὺς. Οἱ αἰῶνες ποὺ περᾶσανε τοῦ δυναμώσανε τὴν ἀξία.

Σήμερα ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα παίρνει ἀπάνω της ἕναν ἀγῶνα γιγαντίο, ἐνάντια τοῦ ἴσα με τώρα κόσμου τῆς δεσποτίας καὶ τῆς αὐταρχικότητος, ποὺ γιὰ νὰ κρατήσῃ στὸν ἑαυτὸ του τὰ ὕλικά μέσα, ἀλυπόδενε τὸ καὶκὸ πνεῦμα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, — εἶναι καιρὸς κι ὅσοι γιλοδοξοῦνε τὴν ἀναγέννηση τοῦ θεάτρου μας, νὰ μὴν παραβλέψουνε νὰ στοίψουνε γλήγορα τὸ τιμὸν, μακριὰ ἀπὸ τὶς συντηρητικὲς ἀντιλήψεις και συνειρησιές, πρὸς τὸ ῥέμα τὸ φυσικὸ κι ἀναπόφευγο, ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ σιμώσουνε τὴν οὐρεμένη ἀκρογιαλιά τῆς καλῆς τέχνης τοὺς προοπτικές. Ἔτσι μονάχα εἶναι δυνατό νὰ μὴ σθῇ-σουν ἄδοξα, ἐργασία ποὺ γίνεται με εἰλικρίνεια και κόποι ἀξιοὶ γιὰ μεσιότερους καρπούς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΤΟ ΡΙΖΙΚΟ ΜΑΣ

.... et mon sort à ton sort s'unit

Jules Carrara.

Σὰ μὲς εἶδε ἡ Μοῖρα ἔτσι ἀγαπημένο
νὰ περνοῦμε μπρὸς της, δίχως πίκρα κι' ἔνοια.
στέκει μὲς κοιτάζει και με φούρια δένει
ἀργαλιὸ ἀσημένιο, με χρυσὰ τὰ χτένια.

Τρῶννε οἱ πατήρες κι' ἀρχινᾷ νὰ φαίνει,
ἀπὸ σὲ τὸ φᾶδι κι' ἀπὸ με στημόνι,
τὸ κρουστὸ πανί της γιὰ νὰ κάνει, παίρνει
τὸ διασίδι φέβρει σὰν πουλὶ φτερόνι.

Ἔρχεται και πᾶει βιαστικὴ ἡ σαγίτα,
λουλούδα κι' ἀγάπες στὸ πανί στορίζει
κοίτα, ἀγαπημένε. τὰ πλουμῖδια, κοίτα....
Και τραγοῦδι ὁλόγλυκο ἡ νυφάντρα ἀρχίζει,
σὰ μὲς βλέπει ταῖρι τόσο λατρεμένο:
«Νὰ τὸ ριζικὸ σας γιὰ πάντα δεμένο».

Σάμος—Βαθύ

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ - ΜΟΥΣΕΙΑ

Ἀγαπητέ μου «Νουμᾶ»,

Ἐγράφηκε στὶς ἐφημερίδες, ὅτι ἡ Ι. Σύνοδος σπουδεῖ νὰ διαλύσῃ τὰ μοναστήρια, γιατί λένε πὼς οἱ καλόγηροι δὲν ἔχουνε κανένα σκοπὸ και πὼς ἀκόμη εἶναι ἄδικο νὰ ξοδεύουν γι' αὐτοὺς τόσα χρήματα.

Δὲν εἶναι δικό μου θέμα νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἀπόφαση αὐτή. Μονάχα σὰν καλλιτέχνης και Βυζαντινολόγος, ποὺ πονῶ γι' αὐτὰ τὰ τιμημένα ἱερὰ λείψανα, σὰς γράφω τὸ γράμμα αὐτὸ δείχνοντας ἕνα μεγάλο κίνδυνο ποὺ σὲ λίγο θὰ προβάλλει, μὰ κίνδυνο μεγάλο και ἀνυπόφορο, και μιὰ καταστροφή γιὰ τὴν ὁποία θὰ μᾶς βοῖζουν οἱ ἀπόγονοί μας, ὅπως ἐμεῖς βοῖζουμε ἐκείνους τοὺς πρόγονούς μας οἱ ὁποῖοι ἀφῆκαν νὰ καταστροφῶνε τόσα, μὰ τόσα καλλιτεχνικά λείψανα στὶς ἀπειρες ἐκκλησίες και τὰ μοναστήρια τῆς πατρίδας μας.

Ὅπως σὰς εἶναι γνωστὸ—ἢ ἂν δὲν εἶναι, σὰς τὸ λέω ἐγὼ ποὺ τὰ εἶδα με τὰ μάτια μου—μετὰ τὴν ἄλωση τῆς καμαρωμένης μας Πόλης ἀναγεννήθηκε στὴν Ἑλλάδα μιὰ μεγάλη και θαυμαστή βυζαντινὴ τέχνη και ἀναδείχτηκαν ζωγράφοι ἀντάξιοι τῶν ἄλλων συναδέλφων των στὴ Δύση, τοῦ Δυρρεο, τοῦ Φράνς Ἄλς, τοῦ Ἀλντόρφε, τοῦ Ι. Φουκκέ, τοῦ Ε. Λέ-Σιέρ και τῶσων ἄλλων.

Τὰ μοναστήρια λοιπὸν αὐτὰ ποὺ ζητοῦν τώρα νὰ διαλύσουν, μέσα στοὺς κόλπους των περικλείουν τοὺς θησαυροὺς αὐτοὺς, ποὺ εἶναι πολύτιμοι ὄχι μόνο γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ τους ἀξία, ἀλλὰ και τὴν ἀρχαιολογικὴ σημασία, και ἀκόμη περισσότερο, ὅπως ἔγραψα και στὸ «Ἔθνος», γιὰ τὸ θρησκευτικὸν τῶν πατέρων μας. Εἶναι καθ'αὐτὸ Μουσεῖα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης και εἰκονογραφίας, ποὺ ἀξίζουν πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι φαντάζονται οἱ ἀπλοῖκοι δεσποτάδες μας. Δὲν κατακρίνω τὸ μέτρο τοῦ περιορισμοῦ τῶν μοναχῶν. Θέλω μονάχα νὰ πῶ πὼς προτιότερα πρέπει νὰ φροντίσουν νὰ λάβουν μέτρα γιὰ νὰ σώσουν τὰ κειμήλια αὐτὰ ποὺ θὰ καταστροφῶν μόνο τους ἀσφαλῶς ἂν ἀφεθοῦν σὲ μοναστήρια ποὺ θὰ διαλυθοῦν. Μὰ θὰ μοὺ πῆς, ποῦ ξέρεις τοῦ λόγου σου πὼς θὰ καταστροφῶν; Ἀπλούστατα. Ἐχω γιὰ παρὰδειγμα χιλιάδες τέτοιων μουσείων-μοναστηρίων, τὰ ὁποῖα ὅταν διαλύθηκαν καταστράφηκαν κ' ἔγειναν ρημαδία. Ἐάν γυρίσεις τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου και τὴ λοιπὴν Ἑλλάδα θὰ δῆς πόσα τέτοια ἐρεῖπια ἀκόμη σὲ κάνουν νὰ λυπηθεῖς και νὰ κλάψεις. Σ' αὐτὴν ἐδῶ ἀκόμη τὴν Ἀττικὴν και πάρα πέρα στὴν Εὐβοίαν, ὑπάρχουν μοναστήρια κατὰγραφα, γιομάτα δηλαδὴ ἀπὸ κάτω ὡς πάνω με εἰκόνας τοιχογραφίας «ἐφ' ὕψω» ἢ «ἐδ' ὕψου» ἢ και με αἰνὸ ἀκόμη, μεγάλης ἀξίας, ἐγκαταλειμμένα και σποριαζόμενα. Νά, γύρω μας, στὸν ἐλαιῶνα τῆς Ἀττικῆς, στὸν Ὑμηττὸν και στὴν ἄλλη περὶχωρο σῶζονται μοναστηριάκια πάμπολλα, καθὼς και μεγάλες μονές, ὅπως εἶναι ὁ Ἀη-Γιάννης ὁ Θεολόγος, ὁ Ἀη-Γιάννης ὁ Κυνηγός, ὁ Ἀη-Γιάννης ὁ Προδρόμος, ἡ Καισαριανή, ὁ Καρθέας, ὁ Κουταλέας, ἡ Ὁμορφὴ Ἐκκλη-

σιά, τὸ Ἀστέρι, ἡ Νταοῦ Πεντέλη, ὁ Ἀη-Μελέτης, καὶ τόσα ἄλλα ποὺ διαλύθηκαν καὶ καταστράφηκαν. Ποιὸ νὰ τὰ κοιτάξει τὰ κακόμοιρα !

Τώρα σ' αὐτὰ ἅμα προσθέσουμε καὶ χίλια νέα θὰ βγάλουμε ἕνα ἄθροισμα ποὺ τρομάζει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ! Ἀλλοίμονό τους κακόμοιρα ἔργα τῶν προγόνων μας. Ἄν ὁμῶς εἶχαν κόκον συναισθήσεως ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια ποὺ θὰ πάρουν ἀπὸ τὶς μονὲς θὰ μπορούσαν νὰ διαθέσουν κάμποσες χιλιάδες γιὰ νὰ κάμουν ἕνα καλλιτεχνικὸ - βυζαντινὸ Συνεργεῖο καὶ νὰ μαζέψουν ἡ ν' ἀποτοιχίσουν τὶς καλύτερες εἰκόνες καὶ νὰ κάμουν ἕνα Μουσεῖο πρώτης τάξεως καὶ μεγάλης ἀξίας. Ἀλλὰ ποῖος νὰ τὰ σκεφθεῖ ; Κι' ἔτσι σιγά-σιγά χάνονται καὶ καταστρέφονται καὶ μένουν τὰ ἐρεῖπια γιὰ νὰ κράζουν τὰ πουλιά καὶ νὰ φωλιάζουν οἱ κουκουδάγιες καὶ οἱ νυχτερίδες καὶ νὰ πετοῦν γύρω τὰ πνεύματα τοῦ ὀλέθρου καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς ὥραίας βυζαντινῆς μας τέχνης !...

Δρ. Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ.—Ἄν θέλεις νὰ μάθεις λεπτομέρειες γιὰ τὶς καταστροφές, διάβασε τὸ περιοδικὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτη ὁ «Ἐκκλησιαστικὸς Κῆρυξ», ποὺ ἔγραψα σὲ δέκα πέντε τεύχη συνέχεια γιὰ τὴ φθορὰ αὐτῆ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΕ ΛΟΓΙΟ

Ὅταν κανεῖς, Γρηγόριε, πάρη τὸν «Κακὸ δρόμο»
μόνο στὴν ἄκρῃ ὅταν βγῇ κυττάζει μπρὸς μὲ τρόμο.
Κι' ἀφοῦ ἐστὶν τὸ ἔργο σου ἄξιον γιὰ φῶς τὸ κρίνεις,
γιατί, Γρηγόρη, ἔπειτα, «Πετριές στὸν ἥλιο» κρίνεις;

Σ' ΕΝΑ ΚΕΝΤΡΟ

Ἄντρας μὲ κάποια φίλῃ του, γυναῖκα μ' ἄντρα ξένον
ὅλο σχεδὸν τὸ πλήρωμα εἶναι τῶν Ἠνωμένων.
Κι' ἀπ' τὰ ξενύγρια ποὺ ἔχει εἶν' πάντα μαζωμένα
ἀληθινὰ Βουστάσια γινῆκαν Ἠνωμένα.

STASP

ΣΤΟΝ ΤΑΣΣΟ

Μ' ἕνα σου γράμμα στὸ «Νουμά» μᾶς δείχνεις τὸ Δεσπότη
ποῦ προσεφικνέται στὸ Θεό, μὰ καὶ στὸ «φαγοπότι»!
Κι' ἐχτύπησες ἀλύπητα τὰ γένεια καὶ τὸ ῥάσσο...
...Σὰ διάβασα τὸ γράμμα σου φώναξα «μπράβο Τάσσο»!

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

ΖΩΗ

Ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολιν δὲ βγῆκα
προσκυνητής· δὲν ἔκλινα τὸ γόνα'
ἔμνο νὰ ψάλλω· δὲν εὐρῆκα
στὸ Ἐρεχθεῖο καὶ στὸν Παρθενῶνα.

Ἕνα τσομπάνικο τραγούδι
ἐβγήκα μὴν αὐγὴ νὰ τραγουδήσω
κ' ἔκοψα ἕνα ὁλόδροσο λουλούδι
φεύγοντας, τὸ ἔν' αὐτὶ μου νὰ στολίσω.

Χανά.

Π. ΠΙΚΡΟΣ

ΤΙ ΤΡΑΒΑΕΙ Η ΓΛΩΣΣΑ

Τὴν περασμένη Κυριακὴ μίλησε στὴν Ἑταιρία τῶν φίλων τοῦ Λαοῦ, ὁ πασίγνωστος Φωκίανος Πανᾶς γιὰ τὴ γλῶσσα, ποὺ γι' αὐτὴ θὰ γλωσσотρωγόμεστε, ποῖος ξέρει πόσα χρόνια ἀκόμα, χωρὶς νὰ μπορέσουμε νὰ συνεννοηθοῦμε. Ἡ σάλα εἶταν γεμάτη ἀπὸ καθίσματα καὶ ἀπὸ λίγους ἀκροατές. Ὁ Πανᾶς ἀνέβηκε στὸ βῆμα περὶφρανα, ἀνασῆκωσε μὲ τὰ δύο του χέρια τὰ πικρὰ σγουρὰ μαλλιά του, σὰ καίτη λιονταριοῦ ἀγριωμένου, ἔρριξε μὴν ματιὰ ἀπὸ τοῦ στίξ καρέκλες καὶ στὸ ἀκροατήριό του καὶ ἀρχισε νὰ βουχάται. Γιὰ βάση στὴν ὁμιλία του εἶχε τὰ περίεργα προλεγόμενα στ' «Ἀπαντιά» του, ἐκδοσὴ Λαοσαλῆ καὶ τ' ἀνέπτυξε τὴν πλατύερα, ποὺ μέσα σ' αὐτὴ περιγράφεται μὴ ἀπολαυστικὴ ἀλληγορικὴ Τιτανομαχία ἢ Ὀμηρικὴ πάλη ἀναμεταξύ δημοτικιστῶν καὶ καθαρωνιστῶν μὲ ἀσπίδες καὶ κονιάρια, ποὺ σ' αὐτὴ οἱ κορυφές τῶν Μαλλιαρῶν, Ψυχάρηδες, Παλαμάδες κλπ. πέφτουνε κάτω νεκροὶ καὶ ἀπ' ἐπάνω πατοῦν σὰ στήθια τὸ πόδι των οἱ Βλάχηδες, οἱ Ραγκαβίηδες, οἱ Μεστριώτιδες κλπ. χωρὶς νὰ λείπει ἀπ' τὴ μέση σὺν τὸν ἀντίμαχον στυγρόπεδα καὶ ὁ συμφιβα-στικὸς καὶ εἰρηνοποῖς Ξενοπούλος ! Τέλος κατάντησε ὁ ὁμιλητὴς νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἄρτια καὶ τὴν δημοτικῆς, ποὺ τὰ παραδέχεται ὁμῶς μόνο στὴν ποίησιν, καὶ τὸ «νοῦμον κοινόν» ἔμεινε κατενθουσιασμένο.

Νά, πρὸς τιμὴν του, καὶ τὸ σχετικὸν ἐπίγραμμα :

Γεῖά σου, Πανᾶ Ὀλ'μπιν, ποὺ ἀσπάρεις καὶ βρόντης
καὶ τοῖς ἀπίστοις μαλλιαροῖς, σὰ λίαν καταπρόνους.

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

ΚΑΛΟΥΜΕΝ

Κατάμαυροι περνοῦν καιροὶ καὶ χρόνοι.
Κυβερνοῦνε τὸν κόσμον, ποιοὶ δαιμόνοι ;
Πατέρες, τῶνθος τῆς ζωῆς, ἡ νιότη,
Ἐνὸς «καλοῦμεν...» σελίδα ἢ ἀνθρωπότη,

Στὴ μαῦρ' ἀνάβει τῆς σφαγῆς μανία.
Κι' ἐνὸς μανιάζει ἡ ἀδερφοχτονία,
Κι' ὁ χάρος χῶρες καὶ χωρὰ ἐρημώνει,
Μακρὰ γλεντοκοποῦν οἱ δολοφόνοι.

ΙΩΣΗΦ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ

Ὁ γυμναστής : Τὸν πῖλον εἰς ἀποθέσαστε !

Ἐπειτα διατάσσει «εὐκνήσαστε», μὰ ξεχνάει νὰ πῇ
στοὺς μαθητὲς νὰ πάοιουν πρωτῆτερα τὰ καπέλλα
τους ποὺ τὰ εἶχανε βάλει χάμω στὴ γίς. Καὶ οἱ μαθη-
ταὶ φωνάζουν :

— Τὰ καπέλλα αἱ, χόριε γυμναστά !

Κατόπιν ἀπαγορεύει πρὸς στάθμην δυνάτῃ τὰ ἀνιστάσασθαι
νὰ καταδικάζουν τοὺς πολῖτες σὲ μὴ γλῶσσα τοῦ δὲν τὴν
καταλαβαίνουν οἱ καταδικασμένοι, ποὺ δὲν τὴν καταλα-
βαίνουν μῆτε ὅλοι οἱ κριτὰδες.

* * *

Ἄν ἐπὶ τοῦ σήμερον σὺν κόσμῳ γλωσσολόγος, δὲν ἔπρε-
πε ποῖος μὲ κάποιαν ἀξία ποὺ νὰ υποθέσῃ, μὰ πρὸς μῆ-
κος νὰ τοῦ περῶσιν ἀπὸ τὸ νοῦ ν' ἐπιδείξῃ πῶς ἡ γλῶσσα
δὲν εἶ-αν γλῶσσα κλημένη ἀπὸ τὴ θύρα, ἀκατά-
νιστη γλῶσσα, γλῶσσα μὲ γίλιε, γραμματικὴς ποὺ γραμμα-
τικὴ δὲν ἔχει, ἀνακατομένη γλῶσσα μ' ἕνα ποσο ἀντίθε-
τος τύπου καὶ ἀντίθετος λέξεις, καὶ πῶς ἡ δημοτικὴ μας
δὲν εἶναι ἡ ἀλάθευτη συνέχεια τῆς ἀρχαίας

ΨΥΧΑΡΗΣ